

Майстренко А.О.

Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна

Науковий керівник: Паладійчук С.Б.,
доцент, доктор філософії

УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Управління екологічною безпекою на регіональному рівні є критично важливим завданням для забезпечення сталого розвитку в умовах сучасних екологічних загроз. Особливе значення цього питання зростає на місцевому рівні, де природні умови, високий рівень урбанізації та розвиток промислових зон потребують специфічного підходу до вирішення екологічних проблем. Ефективне управління екологічною безпекою вимагає комплексної стратегії, що включає не тільки державний нагляд, а й активну співпрацю з місцевими громадами та громадськими організаціями. Враховуючи потребу в сталому розвитку, одним із головних завдань є створення дієвих систем регулювання, які забезпечуватимуть екологічну безпеку на регіональному рівні.

Регіональні, місцеві та державні органи управління займають ключову роль у цьому процесі, оскільки вони мають змогу розробляти та реалізувати як національні, так і регіональні екологічні політики. Однак важливою залишається проблема визначення ефективних критеріїв для оцінки публічного управління в екологічній сфері, а також необхідність впровадження практичних механізмів реалізації екологічних ініціатив.

Децентралізація управлінських функцій в Україні сприяла формуванню нового підходу до управління, який у науковій сфері отримав назву «публічне управління». Цей процес включає передачу частини повноважень від центральних органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування та активну участь громадських організацій у процесах управління. У результаті такого реорганізування з'являються нові концепції та категорії, які вказують на різні аспекти публічного управління, зокрема «публічне адміністрування», «публічне врядування», «демократичне врядування» та інші [1, с.20].

Система публічного управління в Україні у сфері екологічної безпеки перебуває в процесі трансформації, що зумовлено реформами в галузі та необхідністю впровадження міжнародних стандартів у національне законодавство. Україна, ратифікувавши низку міжнародних угод у галузі охорони довкілля, намагається адаптувати свої екологічні норми до світових вимог.

Однак, як показує досвід розвинутих країн, ефективне впровадження екологічної політики є складним завданням, навіть за умови стабільної економічної ситуації. В останні роки Верховна Рада України та Кабінет Міністрів ухвалили ряд законів і постанов, орієнтованих на охорону навколишнього середовища. Проте багато з цих нормативних актів на практиці залишаються на етапі розробки або не реалізуються повністю через різні об'єктивні і суб'єктивні чинники, які ускладнюють їх ефективне виконання.

Аналіз Конституції та законодавства України дозволяє виявити чіткий перелік обов'язків громадян у сфері охорони довкілля. Наприклад, ст. 66 Конституції України зобов'язує громадян не завдавати шкоди природі та культурній спадщині, а також відшкодовувати збитки, завдані екології [2]. Обов'язки громадян у сфері охорони навколишнього середовища детально прописані у статті 12 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3].

Державна екологічна політика є важливою складовою загальної політики країни, яка визначає цілі та завдання в галузі екології і реалізується через відповідні механізми в межах політичної системи держави. Як зазначають М. Андрієнко та В. Шако, ці цілі формуються відповідно до соціального призначення держави [4]. Н. Малиш додає, що державна екологічна політика включає заходи і інструменти для взаємодії суспільства з природним середовищем, спрямовані на забезпечення збалансованого розвитку та мобілізацію ресурсів для раціонального використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища та підтримки екологічної безпеки через політичні, економічні та освітні дії [5].

Г. Буканов вважає, що механізми державного управління у формуванні та реалізації екологічної політики представляють собою систему інструментів, основними завданнями якої є: нормативно-правове регулювання в сфері захисту

довкілля; організаційно-управлінське забезпечення контролю та моніторингу в екологічній сфері; а також підтримка сталого розвитку держави, суспільства і територій [6, с. 30].

Екологізація державного управління є важливим аспектом сучасності, зокрема, за думкою провідних вчених, існує стійка тенденція до її поглиблення. Це передбачає зміни у традиційних суб'єкт-об'єктних відносинах в рамках механізмів сучасного державного управління, що свідчить про необхідність адаптації управлінських практик до екологічних викликів.

Водночас у рамках українського законодавства державна екологічна політика визначається як «система специфічних політичних, економічних, юридичних та інших заходів, що реалізуються державою для управління екологічною ситуацією, забезпечення раціонального використання природних ресурсів на території України, а також для підтримки гармонійного й динамічно збалансованого розвитку економіки, суспільства та природи» [7, с. 12].

Таким чином, реалізація екологічної політики виходить за межі лише державних органів і включає політичні партії, наукові установи та громадські організації, що перетворює екологічну політику на сферу публічного управління.

Механізм публічного управління складається з кількох компонентів: цільового, нормативно-правового, організаційного, економічного та інформаційного. Кожен з них відповідає за реалізацію функцій, досягнення цілей, підвищення ефективності та створення умов для роботи системи.

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну 22 лютого 2024 року, роль публічного управління в екологічній безпеці на регіональному рівні стала критично важливою. Місцеві органи влади швидко реагували на забруднення, знищення природних ресурсів і загрози для здоров'я населення через бойові дії. Публічне управління зосереджується на координації екологічних ініціатив, моніторингу забруднень та відновленні екосистем, що постраждали від війни. Співпраця з міжнародними організаціями та громадянським суспільством є важливою для ефективного реагування.

Публічне управління має формувати стратегії, які враховують не тільки поточні екологічні проблеми, але й забезпечують сталий розвиток регіонів у

довгостроковій перспективі. Це включає відновлення екосистем у межах міжнародних проектів та залучення громадськості до охорони навколишнього середовища, що важливо в умовах війни [1].

Отже, основною метою застосування інструментів організаційного механізму в сфері екологічної безпеки є забезпечення захисту суспільства, держави та навколишнього середовища. Ця проблема стає особливо актуальною в умовах сучасних викликів, таких як загрози екологічній безпеці та охороні довкілля, що вимагають термінового відновлення після серйозних руйнувань, спричинених військовими діями. Відновлення підкреслює важливість принципів сталого розвитку у післявоєнний період, відкриваючи нові можливості для подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Європейська інтеграція та трансформація публічного врядування в Україні: матер. наук.-практ. конф. (19 квітня 2024 р., м. Львів) / упорядн.: Буник М. З., Бліщук К. М., Федорчак О. В, Худоба О. В. – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2024. 279 с.
2. Конституція України: прийнята на V сесії ВР України 28.06.1996 р. : зі змінами відповідно до Закону України від 01.01.2020 р. № 27-IX. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.09.2024).
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 26.06.1991 р.: із змінами згідно із законом України від 01.01.2022 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 08.10.2024).
4. Андрієнко М. В., Шако В. С. Сутність державної екологічної політики на загальнодержавному та регіональних рівнях. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1051> (дата звернення: 19.09.2024).
5. Малиш Н. А. Ефективні механізми формування державної екологічної політики: монографія. Київ : К.І.С., 2011. 348 с.

6. Буканов Г. М. Механізми державного управління у сфері формування і реалізації екологічної політики. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 20. С. 26-31.

7. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 17.10.2024).